

Kristin Monteiro

"Barn og unges dans"

Presentasjon av et Kulturråds-prosjekt

I 1991 vedtok Norsk kulturråd å gjøre noe på området barn, unge og dans, og i 1992 tok de initiativ til et prosjekt som fikk navnet "Barn og unges dans". Bakgrunnen for valg av navn var at man ønsket at det på en enkel måte skulle ta opp i seg Norsk kulturråds barne og ungdomsperspektiv, hvor troen på barn og ungdoms kreativitet og initiativ står sentralt. I praksis skal prosjektet bidra til å styrke forholdet mellom barn, ungdom og dans gjennom organisering av et aktivitetstilbud innenfor konkrete institusjonelle og kulturpolitiske rammer. Dans er i denne sammenhengen en samlebetegnelse som omfatter en mengde ulike kulturelle praksiser med lang historie. Dans er sosialt samvær, tradisjonsformidling, underholdning og kunstnerisk utfoldelse, for å nevne noe. Dans læres, tilegnes og skapes innenfor institusjoner og organisasjoner som preges av tradisjoner og historie, som igjen preger dansen.

I det følgende vil prosjektet bli presentert med utgangspunkt i Norsk kulturråds initiativ og virksomheten slik den drives i lokalmiljøene. Det er en rekke diskusjoner som kan knyttes til prosjektet, og enkelte av disse vil bli skissert i slutten av presentasjonen. Avslutningsvis vil aktuelle tema i det videre arbeidet med evaluering og artikler bli kort presentert.

Bakgrunnen for Kulturrådets initiativ

Prosjektet er en del av Kulturrådets innsats på kunst- og kulturområder som står svakt eller som få har tilgang til, jfr. prosjekter som "Levende bilder, barn og unge", Kunstskoler for barn" og "Pilotgallerier". Statens ansvar for den nasjonale kulturpolitikken omfatter bl.a. et ansvar for en rettferdig fordeling av kulturgodene (Mangset 1992). Dans oppfattes av Norsk kulturråd som et kulturgode som er ujevnt fordelt og som få har tilgang til (Notat i forberedelsene til prosjektet). Når initiativet til et slikt prosjekt kommer fra statlig hold, vil det få konsekvenser for hvordan prosjektet kan legges opp for å gi prosjektet legitimitet. På statlig nivå vil dette kunne få utslag som abstrakt likhetstenkning basert på forestillinger om demokrati og desentralisering. I praksis på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå innebærer det at man må ta hensyn til andre kulturpolitiske interesser og allerede etablerte kulturinstitusjoner. Et danseprosjekt vil måtte utformes i forhold til det grunnlaget som allerede er lagt. Kanskje eksisterer det allerede en ballettskole, eventuelt kan det være at man har spesielle ressurser som man vil bygge videre på som fylkesmusikere innen folkemusikken. Dette grunnlaget vil variere fra sted til og sted, og det vil virke inn på hva slags type prosjekt man ønsker å gå inn på.

Kulturrådets initiativ kan begrunnes med utgangspunkt i Rådets eget engasjement når det gjelder barn, ungdom og dans. Begrunnelsene for interessen i prosjektet kan også hente støtte med referanse til St. meld. nr. 61, 1991/92 om regjeringens kulturpolitikk og til intensjonene i M-87 og "Handlingsplan for styrking av de estetiske fagenes plass i skolen". Barn og unge er et av regjeringens hovedsatsingsområder i kulturpolitikken. Dans er sammen med billedkunst, kunsthåndverk og film, et prioritert område i statens kulturpolitikk. Prioriteringen begrunnes i St.meld. nr. 61 "Kultur i tiden" med likhetstenkning. Dans har fått en forholdsvis lav andel av de statlige midlene. Kulturdepartementet viser også til at interessen for dans er økende. I sine forarbeider til prosjektet "Barn og unges dans" viser også Norsk kulturråd til dansens forholdsvis beskjedne plass i det kulturpolitiske bildet. Prioriteringen av barn og unge som målgruppe i prosjektet "Barn og unges dans" har sin bakgrunn i at initiativet kom fra barne- og ungdomsutvalget i Kulturrådet. Dans ikke er et eget område i Rådets virksomhet.

Både kulturdepartementet og kulturrådet fokuserer på skolens rolle i kulturformidlingen (Stortingsmelding, handlingsplan for estetiske fag i skolen m.m.). Dans har ingen tradisjoner i Norge som eget fag i skolenⁱ, men kom inn i skolen gjennom kroppsøvningsfaget i 1960. I dag er dans et hovedemne innen

kroppsovingsfaget. Skolen bør også ifølge M-87, legge til rette for at kunstnere kommer på besøk til skolen og for at barn kan besøke ulike kunst- og kulturarrangementer. Mønsterplanen for grunnskolen fra 1987 vier ifølge Grunnskolerådet og Norsk kulturråd, de estetiske fagene stor plass. Deres oppfatning er at fagene likevel står svakt i skolen og at det trengs målrettet arbeid for å bedre situasjonen. Begrunnelsen for at det er et behov for styrking av de estetiske fagene knyttes tett opp til oppfatninger av de krav som det moderne samfunn stiller til kreativitet, selvstendighet, kritisk tenkning, individuell tenkning, egen identitet og kulturell selvforståelse (Handlingsplan for styrking av de estetiske fagenes plass i skolen).

Kulturrådets perspektiver på barn, ungdom og dans

Norsk kulturråds faglige utvalg for barne- og ungdomskultur har nedfelt prinsipper for sitt arbeid som finnes formulert i deres barne- og ungdomsperspektiv. Norsk kulturråd skiller mellom voksenprodusert kultur for barn og unge, og barn og unges egen kulturⁱⁱ. I formuleringen av sitt barne- og ungdomsperspektiv fokuserer Kulturrådet på at barn og unge skal være med og påvirke både planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak, og at tiltakene skal tilrettelegges for egenorganisering og utøvelse av barn og unges egen kultur (Oppsummering av arbeidet med barne- og ungdomskultur i rådsperioden 1989-92). Kulturrådet stiller kvalitative krav til arbeidsprosessene som inngår i tiltakene. I arbeidet med tiltakene skal det legges like stor vekt på de prosessene som inngår som resultatet av dem.

I forberedelsene til prosjektet "Barn og unges dans" utarbeidet Kulturrådet et notat om dans, barn og ungdom. I notatet vises det til dansens betydning for mennesket som historisk, kulturell, sosial og estetisk kommunikasjonsform. Det slås fast at dans er en viktig del av alle kulturer, og dermed også velegnet som en måte å bli kjent med hverandres kultur på. Man peker på at dans skaper kontakt mellom mennesker og er en form for sosialisering. Dans som kunstform sammenlignes i notatet, med språket og fokuseres som et potensiale for kommunikasjon og utvikling som flere må få tilgang til. Slik man ser det vil det å uttrykke seg gjennom dans som estetisk kommunikasjon bidra til den enkeltes personlighetsutvikling. (Hagen 1991)

Kulturrådet er opptatt av å nå alle barn uansett sosial og kulturell bakgrunn, derfor har skolen, mønsterplanen, lærerutdanningen og andre prosjekter rettet mot skolen

blitt viet mye plass i notatet. I denne sammenheng viser man til sider ved dansens betydning for barns utvikling som man mener er viktige i sammenheng med skolen som erfaringsarena. Oppmerksomhet rettes mot det kroppslige ved dansen, mot ferdigheter, kroppsbevissthet og kroppsspråk, og mot det individuelle. Vinklingen mot det individuelle kommer frem ved fokuseringen på individets selvtillit, og på dansens betydning for barnets kontakt med sitt opprinnelige kroppsspråk. Man peker på den betydning dans og det opprinnelige kroppsspråket kan ha for å tilegne seg fag som matematikk og norsk. Dette har sammenheng med den oppmerksomheten som er rundt teorier om motorisk trening og koordinasjonsøvelser i forebyggende arbeid m.h.t. lese- og skrivevansker (ibid).

Kulturrådets perspektiver på dans og barn og ungdom kan sees i sammenheng med dets kulturpolitiske rolle. Synet på dans er positivt og optimistisk, dans fokuseres som et kulturgode som flere barn og unge bør få tilgang til. I evalueringen av prosjektet vil dans bli satt inn i en bredere kulturhistorisk og kulturpolitisk sammenheng.

Prosjektstedene

Prosjektet ble planlagt og startet opp i løpet av 1992/93 med aktivitetsstart på 4 prosjektsteder i august 1993, det femte startet august 1994 i Suldal. Prosjektet vil pågå frem til sommeren 1996 med støtte fra Kulturrådet, etter dette må prosjektene videreføres med andre midler.

Prosjektstedene er spredt over hele landet, fra Karasjøk i nord til Suldal i sør, Flora i vest, og Trondheim i Midt-Norge. Vi savner Østlandsområdet, vi skulle gjerne hatt med Oslo eller Bergen, men på den andre siden er dette deler av landet som vanligvis er best dekket når det gjelder kulturtilbud.

Det overordnede målet for alle prosjektene er *å stimulere interessen for dans blant barn og unge*. Hvert enkelt prosjektsted har definert seg inn under dette målet på sin egen måte.

Prosjektledelse og evaluering

Prosjektet "Barn og unges dans" ble satt ut til Norsk senter for barneforskning (NOS-EB) som har påtatt seg å lede og evaluere det, og forfatteren av denne teksten er ansatt i full stilling for å ivareta disse to oppgavene. Det å lede og evaluere samme prosjekt er en kombinasjon av roller som jeg vil ta opp til diskusjon i evalueringsrapporten fra prosjektet. Dette er en utfordrende oppgave og en situasjon som også aktørene i prosjektet får føling med når de skal forholde seg til meg som prosjektleder og på samme tid ansvarlig for evalueringen. Jeg har derfor i tråd med Kulturrådets politikk lagt opp til stor grad av lokal selvstyring, og brukt mye tid på å avklare roller underveis.

PROSJEKTSTEDENE:

Karasjok: Scenisk dans i regi av den kommunale kulturskolen.

Narvik: Scenisk dans i regi av Narvikmusikken.

Trondheim og Sør-Trøndelag: Scenisk dans, folkedans og etnisk dans i regi av Positivt skolemiljø.

Sogn og Fjordane: Folkedans i regi av kulturseksjonen i fylkeskommunen.

Suldal: Folkedans i regi av produksjonseining kultur i kommunen.

Prosjektledelsen er først og fremst administrativ, men det har også vært en del av mitt ansvaret å utforme en prosjektskisse og ivareta kontakten med de interesserte under oppstartingen av prosjektet og underveis. Det innebærer at utformingen av prosjektet som helhet i oppstartingsfasen har vært mitt ansvar som prosjektleder. Som grunnlag for mine innspill i disse prosessene, har jeg bygget på kontrakten mellom NOSEB og Kulturrådet, kulturpolitiske dokumenter og kjennskap til dansefeltet i tillegg til diskusjoner med den faglige ressursgruppen og faglig veileder som er knyttet til prosjektleder. Etter at prosjektet har startet opp, har den videre utformingen av hvert enkelt prosjekt blitt gjort på stedet.

Aktivitetsledelse

På hvert av prosjektstedene, Karasjok, Narvik, Trondheim og Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane, og Suldal, ledes organiseringen og gjennomføringen av aktivitetene av en dansekonsulent. For å ivareta Kulturrådets krav om kvalitet har det blitt lagt vekt på å finne frem til personer med høy formell og/eller høy praktisk kompetanse til å lede de enkelte prosjektene. Prosjektet omfatter i all hovedsak kunst- og kulturområder som har lange tradisjoner blant voksne, hvor

barn og ungdom trekkes inn som medskapende i aktivitetene. Planleggingen av aktivitetene skjer i all hovedsak av de ansatte dansekonsulentene i samarbeid med andre fagpersoner.

Dansekonsulenten er tilknyttet ulike kultur- eller kunstinstitusjoner, og samarbeider med en rekke andre institusjoner innen utdannings-, kunst- og kulturfeltet. Prosjektene har organisert ledelsen av sine prosjekter ulikt. I Trondheim og Sør-Trøndelag har man etablert en styringsgruppe for prosjektet. I den sitter byråkrater fra kulturforvaltningen og administrativt overordnede i Positivt skolemiljø som prosjektet "Barn og unges dans" er tilknyttet. Dansekonsulenten har knyttet til seg en faglig ressursgruppe som skal delta i planlegging av faglig innhold, gjennomføring av prosjekter og diskusjon av metodikk. De andre prosjektene har ikke noen styringsgruppe. Dansekonsulenten i Sogn og Fjordane har også knyttet til seg en ressursgruppe, hvor det sitter sentrale personer fra samarbeidende organisasjoner som Noregs ungdomslag og Landslaget for spelemenn.

Aktivitetsledelsen må forholde seg til det grunnlaget som allerede er etablert når det gjelder kunst og kulturformidling i dans der prosjektet skal realiseres. Grunnlaget er veldig ulikt når det gjelder dans som kunstform og dans som sosial samværsform. Lokalmiljøenes interesse for dans varierer også fra sted til sted. Enkelte steder er det folkedans som står folk nær, andre steder har klassisk ballett høy status, mens mange ungdommer ønsker å danse hip hop og freestyle.

De fem prosjektene kan deles i tre grupper etter hvilke former for dans de i hovedsak arbeider med. Det er *folkedans*, hovedsakelig rettet mot skolen og fritidssektoren, det er *scenisk dans* hovedsakelig rettet mot fritidssektoren, og det er et multiprosjekt med *mange ulike former for dans* hovedsakelig rettet mot skolen, basert på samarbeid mellom amatører og profesjonelle.

Folkedans

Folkedans omfatter bygdedanser, sangleker og sangdanser. De fleste forbinder folkedans kun med gammeldans som er reinlender, polka, masurka og vals. Men folkedans inkluderer også folkelig dans, dans som brukes i ulike sosiale sammenhenger, som f.eks. swing, tango og hip hop. Formidling i folkedans kan ha ulike siktepunkt, den kan bl.a. rette seg inn mot overføring av tradisjonelle

dansemåter, samværsformer og verdier, og den kan rette seg inn mot å overføre ferdigheter til bruk i sosiale sammenhenger.

Dansekonsulenten i Sogn og Fjordane legger vekt på dansens betydning i formidling av lokalkultur og lokal og nasjonal identitet. De eldre bygdedansene er basert på den lokale slåttetradisjonen som mange steder er lite kjent, og til dels forsvunnet. Tilknytningen til lokalmiljøet betraktes av dansekonsulenten som avgjørende for bygdedansene. Dansen må dyrkes sammen med musikken i et levende interessert miljø, og kan aldri bli allemannseie eller nasjonal kultur. Ganglaget i bygdedansene gjenspeiler ganglaget i bygda, tenker man, og derfor mener man at dansene er naturlige for de som er vokst opp i bygdekulturen. Dansekonsulenten har, med hjelp fra Folkemusikkarkivet, arbeidet med å finne frem til slåtter, sanger og bårsuller m.m. fra lokalmiljøene i Sogn og Fjordane. Musikken og sangene brukes som utgangspunkt for å lage dans, eller som man sier, å sette dansemåter til. Dette gjør dansekonsulenten noen ganger selv, andre ganger sammen med kursdeltakerne i deres lokalmiljø. Intensjonen er at hvert enkelt lokalmiljø skal få et forhold til sin musikk og sine sanger. Tekstene bærer med seg måter å uttrykke opplevelser og erfaringer på som i noen tilfeller kan tilbakeføres til folk som har levd på stedet og som har et forhold til naturen der, til klimaet, bebyggelsen, kirken, folk og dyr.

Dansen foregår i stor utstrekning i samarbeid med en av folkemusikerne blant fylkesmusikerne. Spelemannen får litt av tiden til disposisjon for å formidle hardingfela sin historie og virkemåte. Han spiller sanger på oppfordring av barna og lokale slåttevarianter som han forteller hvor kommer fra og hvem han har lært de av. Dansekonsulenten og musikeren legger stor vekt på å få barna til å lytte til musikken, bli kjent med den og danse med musikken i øre og kropp. Det sosiale samspillet er en vesentlig del av dansen. Mange barn trenger litt hjelp for å komme inn i rollen som dansepartner. Det dreier seg delvis om å koordinere rytme og tak, og delvis å ta en rolle som mann eller kvinne i en par-relasjon. Instruktøren bevisstgjør barna på deres roller i paret, og deres ansvar overfor den andre part.

Prosjektet i Sogn og Fjordane foregikk i 93-95 i fire av kommunene i fylket, og er nå utvidet med ytterligere to kommuner. Dansekonsulenten er lokalisert i kulturseksjonen i fylkesadministrasjonen i Førde. Kommunen får et tilbud som omfatter besøk av dansekonsulenten to ganger i året hvor hun gir folkedansinstruksjon på alle interesserte skoler, og kurs til lærere som vil bruke folkedans i sine undervisningstimer. Det arrangeres også modulkurs for lærere i fylket.

Dansekonsulenten i Suldal legger vekt på å formidle dans som barn og ungdom får bruk for i sosiale sammenhenger. Hun lærte selv å danse av sine besteforeldre og ønsker også å formidle videre Suldalsspringaren slik den ble formidlet i tradisjonen. I sin egen utvikling som instruktør har hun lagt vekt på å ta vare på og formidle videre den gleden som besteforeldrene ga henne gjennom sin måte å lære bort dansen på.

Dansekonsulenten samarbeider med Folkemusikkarkivet i Suldal som registrer lokale slåttevarianter, bånsuller m.m. om å finne frem og spille inn musikk til instruksjon. Instruksjonen foregår dels i skoletiden, dels på fritiden. Et høydepunkt i prosjektet har vært gjennomføringen av emneuka i samarbeid mellom skolen, musikkskolen og ungdomslaget. Prosjektet førte frem til en oppvisning med tema "Dans gjennom tidene" hvor musikk skolens elever spilte og skolens elever danset. Dansekonsulenten arrangerer jevnlig kulturkvelder i samarbeid med ungdomslaget hvor elevene fra skolen og fra leikarringen opptrer med innøvde danser i tidsriktige kostymer. Det blir servert tradisjonsmat og hjemmelaget øl. På kulturkveldene og på generasjonsdansen er det tre generasjoner som deltar: barn, foreldre og besteforeldre.

Prosjektet i Suldal ble lagt til kulturkontoret i kommuneadministrasjonen som etter omorganisering nå heter produksjonsenning kultur og ligger under oppvekstetaten. Prosjektet ble startet opp i 1994 etter en lang politisk saksbehandling hvor prosjektet møtte motstand blant enkelte politikere. I Suldal har mange av dagens foreldre og besteforeldre gjennom sin oppvekst opplevd en periode da sterke religiøse motforestillinger mot dans hadde gjennomslag i lokalkulturen. Denne erfaringsbakgrunnen har bidratt til at diskusjonene i lokalpressen rundt prosjektet har fått en del oppmerksomhet.

I den videre utviklingen av prosjektet tar man nå sikte på å få dansekonsulentens stilling lagt til musikkskolen. Man tar sikte på i fremtiden, å etablere en base for et tverrfaglig miljø ved musikkskolen. Dette miljøet mener man bør arbeide med brede prosjekter i samarbeid med skolen hvor musikk, dans og teater inngår i en integrert helhet.

Scenisk dans

Scenisk dans brukes her synonymt med dans som kunstform, og omfatter en rekke teknikker, stilarter og arbeidsformer innen dans. I dans som kunstform er det estetikken ved dansen som fokuseres, på den ene siden gjennom fokus på teknikk og ferdigheter, på den andre siden gjennom arbeid med å skape uttrykk, sammenhenger, stemninger og opplevelser. De mest kjente samlebetegnelsene innen scenisk dans er klassisk ballett, moderne dans, jazzdans og kreativ dans, mens postmoderne former for dans ofte skyves inn under merkelappen moderne dans.

Klassisk ballett er den formen for scenisk dans som krever mest skolering, gjennom et strengt disiplinert arbeid med kroppen utvikles en nyansert kinestetisk følsomhet for bevegelsens klassiske estetik. Man regner at det tar 10 år med daglig skolering for å utvikle en profesjonell danser. Ballettakademiet i Narvik ble etablert det første prosjektåret med svært ambisiøse målsetninger om å skolere dansere i klassisk ballett. Denne målsetningen ble tonet ned det andre året, og ballettakademiet fungerer nå som en ballettskole med tilbud i klassisk ballett, jazzdans, moderne dans, kreativ dans og barnedans, med årlige oppvisninger. Dansekonsulenten i Narvik arbeider under Narvikmusikken som omfatter fylkesmusikerne og musikkskolen. Samarbeidet med fylkesmusikerne omfatter musikkutvalg og oppføring av koreografier med ballettakademiets elever ved deres konserter. Det er stor interesse for dans i barnehagene og i skolene i Narvik, interessen er større enn det er mulig å dekke opp direkte gjennom undervisning. Dansekonsulenten arbeider derfor med å utvikle alternativer som å tilby kurs for førskolelærere og lærere.

Scenisk dans har siden århundre skiftet arbeidet med visuelle referanser til bevegelser i ulike kulturer i ulike tidsepoker. Dans er utradert av den samiske kulturen, men man antar at det må ha eksistert en form for dans en gang. Dá-dá-dánsut prosjektet i Karasjok har som overordnet mål "å etablere livskraftige og kreative miljøer for estetisk-sosiale uttrykk i samisk samfunn gjennom dans og bevegelse". I undervisningen og oppbygningen av miljøet rundt dansen legges det vekt på å få frem kvaliteter som samhold, konsentrasjon, samarbeid, teknikk og kreativitet. I løpet av 1994 viste elevene i Dá-dá-dánsut prosjektet dans ved 9 ulike forestillinger. De fleste ble holdt i Karasjok. Dansegruppa Sête besøkte Hammerfest våren 1995, og deltok også på "Barndom i Norge" åpen scene og Ungdommens kulturmonstring i Trondheim. Flere av koreografiene forener moderne danseformer med samiske uttrykk gjennom farge, form og referanse til mytologi og historier.

Sceniske danseformer utgjør størstedelen av aktiviteten i Karasjok. Prosjektet i Karasjok er organisert med utgangspunkt i Karasjok kommunale kulturskole, som er underlagt skoleetaten og har ansvaret for Skolefritidsordningen. Hovedinnsatsen legges i fritidstilbudet. Det gis kurs i moderne dans, jazzdans, barnedans og klassisk ballett. Det gis også et tilbud til barnehagene, seksåringene og ungdomsskolen.

Et multiprosjekt

"Barn og unges dans" i Trondheim og Sør-Trøndelag ble knyttet tett til prosjektet "Positivt skolemiljø". Aktivitetene i prosjektet har omfattet de skolene som har deltatt med dans som interesseområde i fordypningsnettverket som "Positivt skolemiljø" har organisert. De arrangerer nettverkssamlinger for deltakerskolene to ganger i året med fordypning i billedkunst, drama og dans. Skolene deltar med en prosjektgruppe som har ansvaret for arbeidet med dans på egen skole. Lærerne ved skolene driver danseaktiviteter i egen regi med utgangspunkt i de kursene de deltar på. De har også ansvar for oppfølging av de aktivitetene som dansekonsulenten setter i gang.

Prosjektet i Trondheim og Sør-Trøndelag er spesielt interessant fordi man har gjennomført og prøvd ut en rekke ulike typer prosjekter som involverer kunst- og kulturformidling med ulike fokus. Man har involvert utøvere av norsk folkedans, etniske folkedanser, freestyle, hip hop, og man har trukket inn dansekunstnere og billedkunstnere i samarbeid med lærere og elever. Hvert enkelt prosjekt er grunnlagt med utgangspunkt i en gjennomtenkt ide. Enkelte av prosjektene har vært prosessorienterte. Man har lagt vekt på å skape en helhetlig sammenhengende formidling hvor opplevelsen har vært det sentrale for de barna og ungdommene som har vært med. Videre har en del av prosjektene vært produktorienterte i den forstand at målet har vært å komme frem til et estetisk, kunstnerisk eller scenisk produkt som kan vises frem for andre. De prosessene som dansekonsulenten gjennomfører selv, baserer seg mye på nyere arbeidsformer knyttet til postmoderne dans. Dansen skapes ved bruk av prinsipper for improvisasjon. Man tar utgangspunkt i kroppens hverdagslige bevegelser og inntrykk fra bilder og musikk. Inntrykkene bearbeides gjennom analyser og prinsipper for komposisjon.

Prosjektet er også interessant organisatorisk, både fordi man har lyktes med å utnytte de mulighetene som finnes i Trondheim maksimalt, og fordi man har knyttet til seg et fast utvalg skoler som inngår i et nettverk med andre skoler som

arbeider med andre estetiske fagområder. Gjennom organiseringen av prosjektet kommer skolene i kontakt med kunst og kulturmiljøet i Trondheim på en aktiv måte, og de kommer i kontakt med andre aktive skoler.

Dansekonsulentens rolle

Intensjonene til grunn for å etablere en dansekonsulent var at man ønsket å koordinere og samordne behov i ulike institusjoner med sikte på å tilføre og utvikle kompetanse i å tilrettelegge for danseforestillinger og gjennomføre danseaktiviteter med sikte på å stimulere interessen blant barn og unge. I dette ligger det en rekke forventninger knyttet til det å ivareta barn og unge og deres perspektiver innen en rekke ulike institusjoner og sammenhenger. Rollen som dansekonsulent skapes i samarbeidsrelasjoner mellom skole/barnehage og kunst- og kulturliv, mellom dansefagfolk og barn og ungdom. Her er det en rekke utfordringer som erfaringer fra prosjektet vil kunne bidra til å kaste lys over.

Siden forutsetningene er svært ulike i forskjellige deler av landet når det gjelder dans, så vil dansekonsulentens rolle variere fordi den må tilpasses ulike betingelser og behov. På hvert enkelt sted må man ta utgangspunkt i de lokale forutsetningene. Innen folkedansen betyr nærhet til andre folkedansere og folkemusikken mye, - nærheten til spillemenn, arkiv og til de ulike lagene. Innen dans som kunstform betyr nærheten til dansekunstnere mye. Hvilke samarbeidspartnere man kan ha vil være ulikt på ulike steder, og hvilke man velger å forholde seg til vil være basert på ulike kriterier. Det er en tendens til at man innen prosjektene på folkedans knytter seg til institusjoner, lag og organisasjoner som driver med folkedans. To av prosjektene innen scenisk dans viser den samme tendensen til å knytte kontakter innen sitt eget felt. I Trondheim og Sør-Trøndelag har dansekonsulenten lykket godt med å få til et samarbeid mellom ulike grupper, organisasjoner og institusjoner i kunst- og kulturfeltet og på tvers av danseformenes ulike institusjons- og organisasjonstilknytning.

Største delen av den profesjonelle virksomheten innen scenisk dans foregår i Oslo, hvor tilbudet om forestillinger er størst. Det produseres og vises profesjonelle forestillinger i Bergen, Trondheim, Tromsø og Hammerfest. Riksteateret har øremerkede midler til danseturneer, og Nasjonalballetten gjennomførte i 1994 en turne i Nord-Norge. Rikskonsertene hadde i 1993 danseinnslag i 27 av 164 produksjoner. Grunnlaget for å drive andre typer formidling enn den formidling som er knyttet til forestillinger og instruksjon i dans er svakt. Det hadde vært

ønskelig å kunne basere noe av formidlingen på bøker, video og film, men det er vanskelig av flere grunner. Det finnes lite tilgjengelig materiale, og det som er tilgjengelig er ofte vanskelig å få tak i og dyrt fordi masseproduksjon og massedistribusjon ikke er bygd ut innenfor dansefeltet. Det foregår lite forskning på dans, - størstedelen av forskningen er knyttet til folkedansen og etnologien. Dansens plass i det moderne samfunnets allmenne kunnskapsproduserende system er svært beskjeden, noe har konsekvenser for måtene formidlingen kan foregå på. Formidlingen foregår innenfor en håndverkstradisjon hvor kunnskapen er personlig.

Aktører i prosjektet og kulturpolitikk i praksis

Kulturpolitikk som begrep omfatter både styring av kultursektoren og mer generelt samarbeid og konflikt om ivaretagelse av kulturelle interesser og verdier (Mangset 1992). Prosjektet "Barn og unges dans" er et kulturpolitisk prosjekt ikke bare fordi det kommer inn i et kulturpolitisk felt hvor prioriteringer fra statlige, fylkeskommunale og kommunale organer styrer, man også fordi dans er en måte å formidle verdier på. Disse verdiene har man ulike oppfatninger og meninger om i ulike deler av landet. Norge har et kulturelt mangfold som tidvis kan knyttes til lokalmiljøer, tidvis til holdninger og verdier som ikke kan identifiseres som forankret i et lokalmiljø eller et geografisk område. Et sentralt initiert prosjekt må fange opp ulikhet og se maktkamper og konflikter som diskusjoner om verdier og holdninger.

Motivasjonen til grunn for initiativet til prosjektet har fra Kulturrådets side vært en generell interesse for å styrke kunst- og kulturområder som står svakt og som ikke er allment tilgjengelig, deriblant dans. Interessen i prosjektet er primært knyttet til hva barn og ungdom kan få ut av dans, og ikke primært til hva som vil bidra til å styrke dans som kunst- og kulturområde generelt. I realiseringen av prosjektet må man imidlertid basere seg på en rekke aktører som kan sies å ha interesserⁱⁱⁱ i hva som blir realisert og hvordan. Av disse har noen vært involvert i planleggingsfasen, mens andre vil være sentrale i gjennomføringsfasen.

Norsk kulturråd har formulert et barne- og ungdomsperspektiv hvor utfoldelse av egen kreativitet står sentralt. Norsk senter for barneforskning har som formål å fremskaffe ny kunnskap om barn og innsikt i barns kår, og hvordan disse virker inn på barns utvikling. Dette legger føringer på prosjektledelsen og evalueringen

som bidrar til å øke fokuseringen på barne- og ungdomsperspektiver i arbeidet med prosjektet, fra en kunnskapsmessig side.

Da Norsk kulturråd vedtok å sette i gang et prosjekt, inviterte de dansemiljøet til å komme med forslag om hva som kunne gjøres. Det ble satt ned en arbeidsgruppe som deltok i utformingen av prosjektideen, og som siden har stilt som ressursgruppe for prosjektet. Det var arbeidsgruppen fra dansemiljøet som foreslo et treårig prosjekt om dans for og med barn og unge. Hovedtanken i prosjektbeskrivelsen var å finne frem til måter å samordne behov for dansefagfolk på, slik at det kunne gi grunnlag for arbeidsplasser^{iv}. I tanken som samordning ligger det en oppfatning om at det finnes behov for undervisning og rettleiding i dans blant flere institusjoner og instanser i tillegg til skolen. Norsk senter for barneforskning bidro til at også barnehagene kom med.

Barn og unge i en kulturpolitisk drakamp

Prosjektets overordnede målsetning er sterkt forankret i en målgruppe, og deres interesser. Dette er et vanskelig punkt, i og med at mange (jfr. "interessent", se fotnote nr. 3) vil være med på å definere hva barn og unge er interessert i, og hva som er i deres interesse. Flere vil argumentere for at engasjement er noe som utvikles i møte med et fenomen, og ikke noe som ligger inne i mennesket som en allerede definert spesifikk kapasitet til å engasjere seg i noe bestemt. Man blir interessert i det man får anledning til å delta på, eller det som mennesker rundt en er opptatt av. Nærmiljøet og lokal kultur vil virke inn på den betydning barn og ungdoms preferanser for dans vil ha for dem i deres relasjoner. Noen vil også spørre om det virkelig er i barn og unges interesse å bli sterkt engasjert i dans som ikke har historiske tradisjoner i lokalmiljøet eller i tilknytningsgruppen som f.eks. hip hop og folkedans. Ordet interesse har i denne sammenheng også en politisk konotasjon. Hip hop og folkedans er to eksempler på danseformer som står langt fra hverandre i folks bevissthet og som formidler ulike holdninger og verdier. Dansen påvirker deler av barn og unges identitet og personlighet gjennom kulturen rundt dansen og forholdet til kroppen i dansen. Dette har man ulike holdninger til i ulike sosiale og kulturelle grupper. Noen vil si at dette må være individuelle valg som barn og unge må få stå for selv. Endringer i relasjoner mellom generasjoner og grupper i Norge vil også følge av etnisk integrasjon, økonomisk og geografisk mobilitet og globalisering gjennom massekommunikasjon. Vektlegging av kommunikasjon i Kulturrådets notat kan

leses inn i en generell utvikling og tendens til å vektlegge kommunikasjon fremfor avgrenset identitet.

Dans har i stor grad blitt betraktet som en aktivitet, mens verdiformidlingen som ligger implisitt i denne aktiviteten ikke i like stor grad har blitt fokusert. For å få frem et slikt fokus trenger man å utvikle språket rundt dansen. Innen andre kunstområder skjer dette i stor grad i gjennom utvikling og endring av diskurser ved universitetsmiljøene. Språket og diskursene tas i bruk og spres gjennom offentlige fora, i aviser, televisjon og bøker, og i diskusjoner mellom praktikere og teoretikere. Folkedansens tilknytning til universitet i Trondheim bidrar til et møte mellom praksisfeltet og det teoretiske kunnskapsfeltet. Det gjør denne type utvikling mulig. Scenisk dans, eller dans som kunstform, er ikke et studiefag ved universitetene i Norge, utviklingen er basert på virksomheten i de kunstfaglige høgskolene.

Tema i det videre arbeidet med skriftlige fremstillinger av prosjektet

Det er en rekke områder og tema innen kunst- og kulturformidling som kan belyses og diskuteres i tilknytning til dette prosjektet. Undervisning og instruksjon i dans har til nå i stor grad vært basert på privat initiativ og frivillig innsats. Et statlig initiativ og engasjement på området, fører dansen inn i flere kulturpolitiske felt. Det aktualiserer bl.a. spørsmål knyttet til verdiformidlingen implisitt i virksomheten.

Evalueringen er lagt opp for å dekke flere erfaringsområder i prosjektet med perspektiver fra ulike aktørgrupper. Tenkningen og måten dette legges opp på vil bli presentert i en senere artikkel. Et av grunnlagene for evalueringen er intervjuer med barn og ungdom og videoopptak av danseaktiviteter. Et av temaene i det videre arbeidet er å se på hva barn og ungdom forteller om dans, hvilke assosiasjoner, drømmer og refleksjoner som de gjør seg om dansen. Intervjuene fokuserer på betydningen av de ulike arenaene for dans knyttet til skole, hjem og fritid, og de ulike sosial sammenhengene som danner konteksten for dansen som eksempelvis kurs, fest, bursdagsselskap m.m. Videoene viser hva og hvordan barn og ungdom uttrykker seg i dansen og de viser ulike formidlingsstiler og ulike danseformer innenfor ulike institusjonelle rammer. Det antas at de konkrete institusjonelle rammene og organiseringen av virksomheten virker inn på hvordan

relasjonen mellom dansen og danseren blir og at dette vil komme til syne i det empiriske materialet.

Sammenhengen mellom den indre relasjonen mellom dansen/danseren og organiseringen av virksomheten vil bli tatt opp ved å fokusere på verdiformidling i en bredere kulturell sammenheng. Evalueringen skal være slutført i årsskiftet 1996-97.

Litteratur

- Hagen, T. 1991. Notat. *Barn, unge, dans*. Oslo: Norsk Kulturråd.
- Handlingsplan for styrking av de estetiske fagenes plass i skolen*. Grunnskolerådet. 1990. Oslo.
- Haug, Peder. 1993. Evaluering av forsøk, nokre problemstillinger. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 5. Oslo: Universitetsforlaget.
- M-87. *Mønsterplan for grunnskolen*. 1988. Oslo: Kirke og undervisningsdepartementet og H. Aschehoug & Co.
- Mangset, Per. 1992. *Kulturliv og forvaltning. Innføring i kulturpolitikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Oppsummering av arbeidet med barne- og ungdomskultur i rådsperioden 1989-92*. Norsk kulturråd. Oslo 1992.
- St. meld. nr. 61. 1991-92. *Kultur i tiden*. Kulturdepartementet. Oslo 1991.
- Ursin Steen, Ella. 1992. *Begrunnelser for dans i skolens mønsterplan*. Oslo: Pedagogisk institutt.

Noter

i. Den norske skoles historiske holdning til fysisk estetisk aktivitet kan illustreres ved at det i 1860 utløste heftige diskusjoner når gymnastikk skulle innføres i skolene på landet. Innføringen av gymnastikkfaget ble begrunnet med behovet for fysisk militær trening for guttene i forsvaret av landet. I løpet av den første halvdel av 1900-tallet endret begrunnelsen for faget seg fra det militære til betydningen for den allmenne helsen. I Normalplanen av 1939 omfatter målene for faget også å styrke sansen for "god og vakker holdning", en målsetning som har et estetisk element og som skulle bidra til den estetiske oppdragelse. Planen omfattet også "rytmiske bevegelser", "folkeviseleik" og "folkedans". Forsøket på å formulere mål som omfattet folkedanser og selskapsdanser i "Læreplan for forsøk med 9-årig skole" i 1960, reiste stor debatt (Steen 1992).

- ii. Uttrykket "voksenprodusert kultur" brukes om kulturprodukter som produseres uten direkte medvirkning fra barn og unge, mens uttrykket "barn og unges egen kultur" brukes om de kulturuttrykk og de virksomheter som barn eller unge skaper seg i mellom uten direkte medvirkning fra voksne.
- iii. Interessent er et begrep som har dukket opp i evalueringsteori, og som står for en person eller gruppe som har bestemte interesser i en sak som et prosjekt berører, se bl.a. Haug 1993.
- iv. Utbyggingen av utdanningstilbudet i dans har ikke ført med seg en tilsvarende utvikling når det gjelder stillinger innen offentlig sektor. Dette har vært et sentralt punkt i dansemiljøets interessekamper.